

Ilmus juubelikogumik eesti keele õpetamisest Tartu ülikoolis

200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu ülikoolis. Juubelikogumik. Koostaja Valve-Liivi Kingisepp. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 25. Tartu, 2003. 419 lk

*Vali on harida põuasta sööti,
vali on kiskuda kütiste vööti –
valjem vaimupõld harida.*

(Juhan Liiv)

Selle artiklikogumiku koostamise ajendas suur rahvuslik tähtpäev – 24. septembril 2003 täitus 200 aastat eesti ja soome keele lektoraadi rajamisest Tartu ülikoolis, eesti keel sai siis esimest korda ajaloos ülikooli õppeaineaks. Eesti keele õpetamise ja uurimise ajaloost Tartu ülikoolis kogumiku artiklid räägivadki. Ajaliselt hõlmab juubelikogumik kahtsada aastat, sest selles on kirjutisi eesti keele lektoraadi algusaastaist alates kuni 2002. aasta sügisel rakendunud eesti keele uue õppekavani välja.

Eri ajajärkude, eri aegadel tegutsenud õppejõudude ja ainevaldkondade õpetamise ja uurimise ajalugu on selles kogumikus esindatud erineva tiheduse ja sügavusega. Kõigest kõike sellest loomulikult ei leia. On ju eesti keele akadeemilist eluteed uuritud ja valgustatud aastakümneid varemgi, näiteks eelmiste juubelite ja tähtpäevade aegu, ülikooli õppejõudude isiklike tähtpäevadega seoses jne. Sellesse kogumikku on koondatud uurimusi, mis pakuvad eesti keele ülikooliõppe ajaloo käsitlusse uut ja ülevaatlikku infot. Varem pole eesti keele akadeemilise elutee käsitlusi ühte raamatusse koondatult ilmunud.

Kogumiku avab ladinakeelne tervituskõne, mille Otto Wilhelm Masing pidas Tartu ülikooli taasavamise pidulikul koosolekul. Kõne

on eesti keelde tõlkinud Marju Lepajõe ja see ilmub trükituna esimest korda. Artiklid rühmituvad kolme peamisse plokki. Esimese ploki moodustavad kirjutised, mis käsitlevad ülikooli taasavamise probleematikat ja XIX sajandi alguses tegutsenud lektorite Friedrich David Lenzi, Johann Samuel Friedrich Boubriigi, Dietrich Heinrich Jürgen-soni tegevust ja nende keelevaateid, autoreiks Sirje Tamul, Vahur Aabrams, Heli Laanekask ja siinkirjutaja.

Teine plokk koosneb Paul Alvre, Helgi Vihma ja Huno Rätsepa artiklitest, mis valgustavad Eesti Vabariigi aegset eesti ja sugulaskeelte õpetamist ning uurimist, Lauri Kettuneni ja Johannes Aaviku tegevust ning Tartu ülikooli eesti keele arhiivi saamislugu ja saatust.

Juubelikogumiku kolmanda ja mahukaima osa moodustavad kirjutised meie põhiliste uurimis- ja õpetusalade kujunemisest ja tänapäevasest seisust. Karl Pajusalu analüüsib murrete ja eesti keele ajaloo õpetamist ja uurimist, Külli Habicht eesti vanema kirjakeele alal kirjutatut, Birute Klaas eesti keele õpetamist ja uurimist võõrkeelena ja teise keelena, Maia Rõigas eesti keele metoodika õpetamist. Üldkeeleteaduse osa ja eripära eesti filoloogide õpetamisel iseloomustab Haldur Õim. Kõne all on ka sugulaskeeled. Tiit-Rein Viitso vaatleb soome keele õpetust ja läänemeresoome keelte professori tegevust, Tõnu Seilenthal ungari keele õpetamist. Eesti filoloogia osakonna õppejõudude tööst eesti keele õpetamisel välismaa ülikoolides kirjutab Reet Kasik. Ülevaate eesti keele õpetusest viimastel aastakümnetel esitavad Ellen Uuspõld, Jaak Peebo ja Ellen Niit. Kogumik lõpeb eesti keele õppetooli juhataja professor Mati Erelti vaatega tulevikku – mida toob eesti keele õppesse kaasa 2002. aastal rakendunud uus õppekava. Väljaannet illustreerivad eesti ja soome-ugri keeleteaduse osakonna kõikide keeleprofessorite portreefotod, töötajate ja üliõpilaste gruppipildid eri aegadest.

Juubelikogumiku artiklite kirjutajaiks on peaaegu kõik tänapäeval eesti keele õpetamist ja uurimist suunanud ning mõjutanud Tartu ülikooli õppejõud, lisaks asjatundjad lähierialadelt. Ühise tahte ja töö viljana valminud kogumik pakub rohkesti uut infot eesti keele õpetamise ja uurimise kohta Tartu ülikoolis kahe sajandi vältel ja toetab tõdemust, et eesti keel püsib elavana ka kahesaja aasta pärast, kui tegutseb eestikeelne ülikool, rahvusliku hariduspüramiidi tipp.

Valve-Liivi Kingisepp